

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie roli społeczeństwa obywatelskiego w wielostronnych umowach handlowych między UE, Kolumbią i Peru

(2012/C 299/08)

Sprawozdawca: **Giuseppe IULIANO**

Dnia 19 stycznia 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

roli społeczeństwa obywatelskiego w wielostronnych umowach handlowych między UE, Kolumbią i Peru.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 28 czerwca 2012 r.

Na 482. sesji plenarnej w dniach 11–12 lipca 2012 r. (posiedzenie z 11 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 139 do 4 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Ze względu na to, że niemożliwe było zakończenie negocjacji w sprawie układu o stowarzyszeniu ze wszystkimi krajami regionu andyjskiego, na wniosek Kolumbii i Peru UE postanowiła poczynić postępy w rozwoju nowych kontaktów handlowych z tymi dwoma krajami. Negocjacje zakończyły się w maju 2010 r., a wielostronna umowa handlowa została parafowana przez trzy strony 24 marca 2011 r. i oficjalnie podpisana 13 kwietnia 2011 r. Obecnie rozpatrywana jest przez Parlament Europejski, który musi podjąć decyzję w sprawie jej przyjęcia lub odrzucenia bez możliwości zgłaszania poprawek. Na obecnym etapie EKES pragnie dokonać jej oceny i przedstawić wszystkim zainteresowanym podmiotom szereg wytycznych, które powinny zostać uwzględnione w wypadku zatwierdzenia i ratyfikacji umowy⁽¹⁾.

1.2 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny uważa, że umowa handlowa UE z Kolumbią i Peru może przynieść korzyści zarówno Europie, jak i wszystkim zainteresowanym krajom andyjskim. Ekwador i Boliwia byłyby ewentualnie skłonne wznowić negocjacje. Umowa może się przyczynić do wzrostu, konkurencyjności i godnej pracy, gdyż handel jest istotnym mechanizmem rozwoju i ograniczania ubóstwa. Jednakże jej wpływ na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko musi podlegać dokładnej, przejrzystej i kompleksowej ocenie w interesie wszystkich stron. To na tym polu społeczeństwo obywatelskie może i powinno odegrać zasadniczą rolę.

1.3 W procesie negocjacji umowy zwrócono uwagę, że dialog ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim obu stron jest niewystarczający. By wypełnić tę lukę a posteriori i w sposób zinstytucjonalizowany włączyć do dialogu społeczeństwo obywatelskie, podczas swej ostatniej wizyty w Peru i Kolumbii EKES odbył dyskusję na ten temat z partnerami instytucjonalnymi i zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim obu państw. W związku z tym proponuje powołanie **Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego (WKK)** złożonego

z przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego UE, Peru i Kolumbii, który sprawowałby funkcje doradcze w kwestiach dotyczących praw człowieka, rozwoju zrównoważonego i oceny wpływu sektorowego umowy. WKK będzie się zajmować opracowywaniem wszystkich zagadnień wymagających monitorowania umowy⁽²⁾, będzie mógł uczestniczyć w konsultacjach na wniosek sygnatariuszy lub sporządzać na ten temat opinie, zalecenia czy też badania z inicjatywy własnej. Co roku będzie odbywać posiedzenie z organem przedstawicielskim stron umowy z wyjątkiem sytuacji, gdy za obopólnym porozumieniem postanowione zostanie inaczej. Koncepcja WKK będzie zgodna z organizacją posiedzenia otwartego dla całego społeczeństwa obywatelskiego i wszystkich obywateli, zgodnie z art. 282 umowy. WKK będzie mógł negocjować ze stronami opracowanie wskaźników wpływu wdrożenia umowy na szczeblu sektorowym.

Mechanizmy zatwierdzone już w poprzednich umowach UE z innymi krajami i regionami świata mogą służyć za przykład tworzenia tego rodzaju organu doradczego.

1.4 EKES uważa za niezwykle istotne pogłębienie współpracy Parlamentu Europejskiego z parlamentami kolumbijskim i peruwiańskim, w związku z czym pochwała rezolucję Parlamentu Europejskiego, która może doprowadzić do wprowadzenia parlamentarnych mechanizmów równoległego monitorowania przyjętych zobowiązań. Zobowiązania ta dotyczą zwłaszcza praw człowieka, programu godnej pracy MOP w zakresie warunków pracy i warunków związkowych, równouprawnienia płci, legalnej migracji z uwzględnieniem gwarancji, umów w sprawie ochrony środowiska oraz ewentualnego wprowadzenia – jeżeli chodzi o środki odwoławcze – komisji arbitrażowej.

1.5 EKES uważa, że tego rodzaju organ doradczy umożliwi udział społeczeństwa obywatelskiego w wielostronnej umowie handlowej, instytucjonalizację konsultacji, wpływ na umowę,

⁽¹⁾ Umowa powinna zostać ratyfikowana przez 27 parlamentów UE oraz przez parlamenty Kolumbii i Peru.

⁽²⁾ Jak ustanowiono np. w planie działań na rzecz praw pracowniczych zawartym w umowie między Kolumbią a USA oraz w GSP+.

sprostanie związanym z nią wyzwaniom, zagwarantowanie płynnej i bezpośredniej komunikacji z podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie umowy, a także formułowanie konkretnych zaleceń w sprawie pozytywnych lub negatywnych skutków jej wprowadzenia w życie.

1.6 W maju 2012 r. delegacja EKES-u odwiedziła Kolumbię i Peru. Wynik misji był pozytywny, wzięwszy pod uwagę liczbę i szczebel podmiotów, z którymi przeprowadzono wywiady, a także znaczenie uzyskanych informacji. Przyczyniło się to do uwzględnienia w opinii stanowiska społeczeństwa obywatelskiego obu krajów i przedstawienia propozycji powołania Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego społeczeństwa obywatelskiego ds. monitorowania umowy. W niniejszej opinii analizuje się największe problemy Kolumbii i Peru, które powinny być monitorowane przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

2. Uwagi ogólne

2.1 Unia Europejska utrzymuje coraz bardziej zażyłe kontakty gospodarcze i handlowe z regionem andyjskim, a zwłaszcza z Kolumbią i Peru. Obecnie jest drugim co do wielkości partnerem handlowym krajów andyjskich, zaraz po Stanach Zjednoczonych. Handel UE z tymi krajami wykazuje znaczną tendencję wzrostową przez całe ostatnie dziesięciolecie: wymiana dwustronna wzrosła z 9 100 mln euro w 2000 r. do 15 800 mln euro w 2007 r., przy czym średnia roczna stopa wzrostu wynosiła 8,25 %⁽³⁾. W 2010 r. dwustronny handel towarami między UE, Kolumbią i Peru miał wartość ok. 16 000 mln euro.

2.2 Strony uczestniczące w umowie handlowej zawarły kontakty wykraczające poza sferę gospodarczą i obejmujące m.in. takie obszary jak dialog polityczny, kultura, kształcenie i nauka. UE wspierała proces przemian demokratycznych i przyczyniała się do obrony praw podstawowych, przyjmując na siebie w imię solidarności pewne zobowiązania. EKES przyjmuje to z zadowoleniem i popiera.

2.3 Obecną umowę poprzedziły podpisana w 2003 r. umowa o dialogu politycznym i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi a Wspólnotą Andyjską i jej państwami członkowskimi oraz związane z nią prawa i obowiązki przyjęte przez jej strony jako członków Światowej Organizacji Handlu⁽⁴⁾.

2.4 Wielostronna umowa handlowa umożliwi wprowadzenie towarów i produktów obu stron na ich rynki krajowe, wraz ze adekwatnym obniżeniem cel. W sektorze przemysłu Kolumbii i Peru złągodzone zostaną kryteria wprowadzania wielu ich

produktów, które podlegają teraz ostrzejszym normom w ramach GSP+⁽⁵⁾. Wynegocjowane zostały zmiany w takich sektorach, jak m.in. petrochemia, tworzywa sztuczne, wyroby włókiennicze i odzieżowe, produkty rybołówstwa, banany, cukier i kawa. Jednocześnie istotne będzie monitorowanie skutków wdrożenia umowy dla sektorów rolnych stron odnośnie do nazw pochodzenia, klauzul ochronnych oraz sektorowych mechanizmów stabilizacji, które muszą być przedmiotem monitorowania i oceny. Komitet docenia nawiązanie do znaczenia handlu dla rozwoju zrównoważonego oraz do promowania sprawiedliwego i uczciwego handlu⁽⁶⁾.

2.5 Zarówno w Peru, jak i w Kolumbii bardzo rozpowszechniona jest gospodarka nieformalna. Jednym z jej najpoważniejszych skutków jest wysoki wskaźnik pracy nierejestrowanej odnotowywany w krajach andyjskich, co skłania Komitet do wyrażenia zaniepokojenia normami pracy w Kolumbii i Peru. Sytuacja kobiet i młodzieży jest szczególnie trudna, zważywszy, że bezrobocie oraz warunki zatrudnienia i pracy są dla nich bardziej niekorzystne. Oceny skutków powinny uwzględniać aspekt płci i zwracać uwagę na warunki pracy osób młodych, gdyż kobiety i młodzież muszą stawić czoła specyficznym wyzwaniom⁽⁷⁾. EKES podkreśla również potrzebę ustalenia i przeprowadzenia konkretnych i skutecznych działań na rzecz stopniowego wyeliminowania pracy dzieci, która jest niepokojącym zjawiskiem w obu krajach.

2.6 Sytuacja w zakresie praw człowieka w Kolumbii i Peru, w tym praw pracowniczych i związkowych, jest przyczyną dużego zaniepokojenia obywateli kolumbijskich i peruwiańskich, a także europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. EKES wyraża zadowolenie, że w art. 1 umowy stwierdzono wyraźnie, iż pogwałcenie zasad demokracji i podstawowych praw może prowadzić do tymczasowego lub ostatecznego zawieszenia umowy. Jednocześnie pochwała zobowiązania przyjęte przez strony w ramach podstawowych konwencji MOP w art. 269 ust. 3 dokumentu⁽⁸⁾ i apeluje, by podczas wdrażania umowy zagwarantowano ich całkowite poszanowanie i przestrzeganie.

2.7 EKES wielokrotnie przedstawiał swą wizję rozwoju negocjacji w sprawie umów handlowych. Jego zdaniem umowy dwustronne powinny być zgodne z multilateralizmem⁽⁹⁾. Uważa, że negocjacje dwustronne nie powinny prowadzić UE do zmniejszania wymogów w dziedzinie społecznej, pracowniczej i ekologicznej. Aspekty te należy w dużym stopniu brać pod uwagę, podobnie jak wymiar gospodarczy. Konieczne jest również poszukiwanie mechanizmów ich harmonizacji w trakcie wdrażania umów.

⁽³⁾ Ogólny System Preferencji Taryfowych.

⁽⁴⁾ Art. 271 i 324 umowy.

⁽⁵⁾ Opinia EKES-u „Negocjacje dotyczące nowych umów handlowych – stanowisko EKES-u”, sprawozdawca: Jonathan Peel i Evelyne Pichenot (Dz.U. C 211 z 19.8.2008, s. 82).

⁽⁶⁾ „Każda strona zobowiązuje się do propagowania i skutecznego wdrażania w swoich przepisach i w praktyce oraz na całym swoim terytorium podstawowych norm pracy uznawanych na poziomie międzynarodowym i zawartych w podstawowych konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy”, art. 269 ust. 3 umowy.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 211 z 19.8.2008, s. 82.

⁽³⁾ Ocena skutków na temat zrównoważonego charakteru handlu, sporządzona na wniosek Komisji Europejskiej przez Development Solutions, ośrodek badań polityki gospodarczej i Uniwersytet w Manchester, 2009 r.

⁽⁴⁾ Podobnie jak cele protokołu w sprawie praw człowieka UE – Kolumbia (2009 r.), ratyfikowane na 6. posiedzeniu zwykłym Mechanizmu Dialogu nt. Praw Człowieka 30 stycznia 2012 r. w Bogocie.

2.8 Zdaniem EKES-u doświadczenie pokazuje wyraźnie, że czynna rola społeczeństwa obywatelskiego na etapie wdrażania umów umożliwia znalezienie potencjalnych i właściwych partnerów w zainteresowanych krajach oraz nawiązanie kontaktów korzystnych dla wszystkich stron, a także ułatwia rozstrzyganie ewentualnych sporów. Postulat uwzględnienia wymiaru społecznego w wynegocjowanych lub obecnie negocjowanych umowach UE jest wyrazem już ugruntowanego stanowiska Komitetu, przedstawionego we wcześniejszych opiniach⁽¹⁰⁾.

2.9 EKES ocenił już pozytywnie we wcześniejszych opiniach decyzję UE w sprawie wprowadzenia **oceny wpływu na zrównoważony rozwój**, która umożliwia przedstawienie propozycji oraz ustanowienie środków korygujących maksymalizujących pozytywny wpływ i zmniejszających do minimum ewentualne negatywne skutki umowy handlowej. EKES przypomina swój postulat, by oceny te były sporządzane przy pełnym udziale społeczeństwa obywatelskiego, tak by zagwarantować dotrzymanie zobowiązań, zminimalizować ryzyko i zwiększyć możliwości otwarcia handlu⁽¹¹⁾.

2.10 EKES nie może pominąć faktu, że negocjacje umowy z Kolumbią i Peru były przedmiotem krytyki ze strony organizacji społecznych oraz ruchu związkowego⁽¹²⁾ stron. EKES podziela zwłaszcza zaniepokojenie niewystarczającym dialogiem ze społeczeństwem obywatelskim na etapie negocjacji. Dlatego też popiera przyjęcie przez Parlament Europejski rezolucji podkreślającej wagę ustanowienia jasnych mechanizmów monitorowania procesu wdrażania umowy, w których brałiby udział również przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego⁽¹³⁾.

2.11 Z punktu widzenia społeczeństwa obywatelskiego Komitet uważa, że umowy handlowe powinny ułatwiać przeprowadzanie zmian, które prowadziłyby m.in. do rozwoju odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw, nałożenia obowiązku przestrzegania przez przedsiębiorstwa europejskie praktyk pracy obowiązujących w ich krajach pochodzenia, tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy wraz z gwarancjami, rozwoju rokowañ zbiorowych, ścisłego monitorowania eksploatacji zasobów naturalnych oraz ograniczenia gospodarki nieformalnej i pracy nierejestrowanej. Powinny również przyczynić się do wyeliminowania naruszania praw człowieka, pomagać w zwalczaniu ubóstwa i nierówności społecznych oraz umożliwiać poprawę warunków życia obywateli, zwłaszcza tych w bardziej niekorzystnej sytuacji.

2.12 EKES uważa, że niektóre artykuły umowy, np. art. 1 w sprawie praw człowieka, art. 282 w sprawie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego czy też art. 286 w sprawie

oceny skutków umożliwiają zarówno zinstytucjonalizowany, przedstawicielski i autonomiczny udział niewielu organizacji społeczeństwa obywatelskiego obu stron⁽¹⁴⁾ za pośrednictwem Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego, jak i stworzenie forum otwartego dla całego społeczeństwa obywatelskiego Peru, Kolumbii i UE.

2.13 EKES ma nadzieję, że umowa pomoże jej stronom stawić czoła najpilniejszym problemom społeczno-gospodarczym, takim jak ubóstwo, nierówność społeczna i przemoc, a także poprawić warunki życia obywateli, zwłaszcza znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji. W związku z tym uważa, że społeczeństwa obywatelskie trzech stron muszą czynnie uczestniczyć w jej wdrażaniu i w ocenie jej skutków.

2.14 W maju 2012 r. delegacja EKES-u odwiedziła Kolumbię i Peru. Wynik misji był pozytywny, wzięwszy pod uwagę liczbę i szczebel podmiotów, z którymi przeprowadzono wywiady, a także znaczenie uzyskanych informacji. Przyczyniło się to do uwzględnienia w opinii stanowiska społeczeństwa obywatelskiego obu krajów w sprawie umowy i przedstawienia propozycji powołania Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego społeczeństwa obywatelskiego ds. monitorowania umowy. Wizyta umożliwiła stwierdzenie obecnego stanu sytuacji, jeżeli chodzi o problemy społeczne, pracownicze i gospodarcze obu krajów, a także uwidoczniła niewiarę organizacji społeczeństwa obywatelskiego (z wyjątkiem organizacji pracodawców, które popierają umowę w obu krajach) w zdolności zarówno własnych rządów, jak i umowy, do ich rozwiązania. Wizyta unaocniła ponadto różnicę między spojrzeniem rządów, których zdaniem przeprowadzono szerokie konsultacje i kampanie informacyjne, a punktem widzenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego na ten temat⁽¹⁵⁾.

2.15 W opinii zwrócono uwagę na niektóre z największych problemów obu krajów biorących udział w umowie, które to problemy będą musiały monitorować organizacje społeczeństwa obywatelskiego zainteresowanych stron. Co się tyczy Kolumbii, podkreśla się kwestię praw człowieka wraz z pozytywnymi i negatywnymi aspektami, naruszanie praw związkowych, stan wdrażania ustawy o odszkodowaniu dla ofiar i zwrocie ziemi, a także problem bezkarności. Jeżeli chodzi o Peru, analizuje się sytuację społeczną i pracowniczą w kopalniach, kwestię pracy dzieci, emigrację do Europy oraz prawa ludności tubylczej.

2.16 EKES wzywa zainteresowane strony, aby opracowały – po zasięgnięciu opinii społeczeństwa obywatelskiego, najlepiej za pośrednictwem WKK – uzupełniający wielostronną umowę handlową, przejrzysty i wiążący plan działania na rzecz praw człowieka oraz praw w dziedzinie środowiska i pracy. W planie tym należałoby w odniesieniu do każdej wymienionej dziedziny określić jasne cele, oparte na konkretnym harmonogramie realizacji i wynikach. Dlatego EKES zgadza się z postulatami wyrażonymi w punkcie 15 rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 13 czerwca 2012 r.

⁽¹⁰⁾ „EKES sądzi, że niezbędne jest uwzględnienie (...) wymiaru społecznego, zgodnie z koncepcją umowy wykraczającej poza aspekty handlowe i mającej na celu ogólne zwiększenie spójności społecznej”, sprawozdawca: José María Zufiaur Narvaiza (Dz.U. C 248 z 25.8.2011, s. 55).

⁽¹¹⁾ Opinia EKES-u „Ocena wpływu na zrównoważony rozwój a polityka handlowa Unii Europejskiej”, sprawozdawca: Evelyne Pichenot (Dz.U. C 218 z 23.7.2011, s. 14).

⁽¹²⁾ Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Europejskiej Konfederacji Związków Zawodowych, Międzynarodowej Konfederacji Związków Zawodowych, Związków Zawodowych Ameryki oraz Rady Globalnych Związków Zawodowych z lutego 2012 r. Stanowisko w sprawie umowy handlowej UE – Kolumbia Powszechnej Konfederacji Pracy Kolumbii, luty 2012 r.

⁽¹³⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie wielostronnej umowy handlowej między UE, Kolumbią i Peru, przyjęta 13 czerwca 2012 r.

⁽¹⁴⁾ EKES ze strony UE.

⁽¹⁵⁾ W załączniku B znajduje się notatka i program wizyty.

3. Kolumbia

3.1 Prawa człowieka: pozytywne i negatywne aspekty

3.1.1 W sierpniu 2010 r. władzę przejął nowy rząd. Na jego czele stoi prezydent Juan Manuel Santos, który zmienił ton w sprawach związanych z prawami człowieka. Urząd wiceprezydenta sprawuje Angelino Garzón, były sekretarz Zjednoczonej Centrali Pracowniczej i były minister pracy, który zgodnie ze swym kierunkiem działań promuje strategię pogłębienia krajowego dialogu społecznego. Stanowisko prezydenta w sprawie praw człowieka różni się od stanowiska administracji jego poprzednika Álvaro Uribe. Zamiast stosować twardą retorykę, która stanowiła prawdziwe zagrożenie dla obrońców praw człowieka, rząd spuścił z tonu i uczynił pewne gesty na rzecz dialogu. Po raz pierwszy uznał istnienie wewnętrznego konfliktu zbrojnego i zdaje się czynić kroki w celu ostatecznego rozwiązania tej kwestii.

3.1.2 Kolumbia boryka się z konsekwencjami poważnego konfliktu wewnętrznego, który targa krajem od ponad 60 lat. Jest to konflikt zbrojny, w którym różne podmioty były zarówno źródłem, jak i uczestnikami przemocy. Według Amnesty International, pomimo wysiłków rządu sytuacja pozostaje niezwykle skomplikowana⁽¹⁶⁾.

3.1.3 W Kolumbii nadal działa najstarsza grupa partyzancka na kontynencie: Rewolucyjne Siły Zbrojne Kolumbii (FARC). Wraz z Armią Wyzwolenia Narodowego (ELN) wykorzystują one do walk w konflikcie zbrojnym dzieci obu płci, na wielu obszarach rozrzuciły miny przeciwpiechotne i otrzymują środki finansowe dzięki kontaktom z handlarzami narkotykami. Kolumbia jest drugim, po Demokratycznej Republice Konga, państwem o największej liczbie dzieci-żołnierzy⁽¹⁷⁾.

3.1.4 Od 1,5 do 3 mln osób zostało przesiedlonych ze stałego miejsca pracy i zamieszkania. W lutym 2012 r. FARC ogłosiła, że zawiesza praktykę porwań, i uwolniła 10 zakładników wojskowych. Niemniej nadal przetrzymują nieokreśloną liczbę cywili⁽¹⁸⁾.

3.1.5 Przez całe lata, zwłaszcza od lat 70., poświęcano tysiące rolników, pracowników, związkowców, nauczycieli, obrońców praw człowieka oraz przewodniczących organizacji społecznych na szczeblu dzielnicowym, gminnym i wiejskim. Według Escuela Nacional Sindical, organizacji pozarządowej cieszącej się uznaniem za działania na rzecz obrony praw człowieka i praw związkowych, od 1986 r. zamordowano łącznie ponad 2 900 związkowców. Handel narkotykami jest nadal często podejmowaną działalnością nielegalną, a jego sieci obejmują całe terytorium kraju i mają konsekwencje międzynarodowe. Próby zwalczania tego zjawiska rękoma wojskowych

nierzadko przyczyniały się do nakręcenia spirali przemocy. Krajowe i międzynarodowe organy zajmujące się prawami człowieka oskarżały wielu członków sił zbrojnych i sił bezpieczeństwa o mordowanie domniemanych członków grup partyzanckich, tzw. „false positives”⁽¹⁹⁾.

3.1.6 Obecnie kobiety w Kolumbii nadal doświadczają nierówności i dyskryminacji. Zjawisko nierówności kobiet i mężczyzn występuje w środowisku rodzinnym, czemu towarzyszy wysoki poziom przemocy ze względu na płeć. W sferze gospodarczej, przy wysokim wskaźniku bezrobocia, rośnie liczba kobiet zatrudnionych w gospodarce nieformalnej (57 %) i wciąż istnieje różnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć, a w sferze politycznej kobiety są słabo reprezentowane na najwyższych szczeblach decyzyjnych.

3.1.7 Zgodnie z informacjami krajowych centrali związkowych (CUT, CTC, CGT) w obrębie dialogu społecznego, poważnie ograniczonego w czasie poprzednich rządów, nie odnotowano jeszcze wystarczających zmian, które wyznaczałyby pozytywną tendencję. Konfederacje utrzymują, że brak dialogu społecznego przyczynił się do zmniejszenia liczby członków związków zawodowych z 14 % do 4 %. Należy przypomnieć, że w ostatnich latach sytuacja w zakresie praw związkowych w Kolumbii była uważnie obserwowana przez MOP⁽²⁰⁾, która przeprowadziła wiele misji obserwacyjnych i utrzymuje w tym kraju stałą jednostkę monitorującą naruszanie praw człowieka oraz praw pracowniczych i związkowych. W 2011 r. zamordowano 29 przewodniczących i działaczy związkowych. W wielu wypadkach odpowiadają za to zdemobilizowane siły paramilitarne. Próby zabójstwa dokonano na dziesięciu związkowcach. Daniel Aguirre, sekretarz generalny krajowego związku zawodowego Corteros de Caña, został zamordowany 27 kwietnia 2012 r., co oznacza, że w tym roku zamordowano siedmiu związkowców.

3.1.8 Pozytywne jest to, że wzrosła liczba pracowników prokuratury krajowej, którym powierzono wyjaśnienie tych przestępstw. Należy również wspomnieć, że z inicjatywy prokuratury Kongres Narodowy przyjął poprawkę do art. 200 kodeksu karnego, która zwiększa kary pozbawienia wolności i grzywny za utrudnianie lub zakłócanie posiedzeń bądź wykonywanie praw pracowniczych czy też za represje w wypadku legalnego strajku, posiedzenia lub stowarzyszenia⁽²¹⁾. W styczniu 2012 r. prokuratura i Escuela Nacional Sindical doszły do porozumienia w sprawie wymiany informacji oraz ujednoczenia metodologii określania, rozpoznawania i dokumentowania przestępstw wobec członków organizacji związkowych.

⁽¹⁶⁾ Deklaracja Amnesty International na 19. posiedzeniu Rady Praw Człowieka ONZ, 2012 r., Genewa.

⁽¹⁷⁾ Sprawozdanie Trybunału Międzynarodowego za 2012 r. na temat dzieci dotkniętych wojną i ubóstwem <http://www.tribunalinternacionalinfancia.org>.

⁽¹⁸⁾ Dnia 28 kwietnia 2012 r., wbrew obietnicom, przetrzymywała francuskiego dziennikarza R. Lagloisa, by uwolnić go parę tygodni później.

⁽¹⁹⁾ Zgodnie z kolumbijskim prawem jest to zabójstwo osób chronionych.

⁽²⁰⁾ Źródło: kolejne sprawozdania Komisji na temat wdrażania przepisów, międzynarodowe konferencje pracy, MOP.

⁽²¹⁾ Sprawozdanie na temat działań prokuratury krajowej, otrzymane z Ambasady Kolumbii w Brukseli, marzec 2012 r.

3.1.9 Niemniej pomimo tego, że klimat przemocy w kraju złagodniał, nadal popełniane są akty terrorystyczne. Dnia 15 maja 2012 r., kiedy wchodził w życie układ wolnego handlu z USA, dokonano zamachu na byłego ministra Fernanda Londoña Hoyosa, w wyniku czego zginęło jego dwóch ochroniarzy, a 49 osób zostało rannych.

3.1.10 **Ustawa o ofiarach i zwrocie ziemi.** W ustawie przyjętej w 2011 r. uznano istnienie konfliktu zbrojnego oraz praw ofiar. Przewidziano również odszkodowanie dla osób, których prawa człowieka zostały pogwałcone, m.in. przez funkcjonariuszy państwowych. Dotychczas wdrażano ją w niesystematyczny i niepełny sposób, lecz stanowi ona istotną zmianę dla ofiar, którym nie przyznawano do tej pory żadnych praw. Podczas wizyty EKES-u organizacje społeczeństwa obywatelskiego ujawniły groźby kierowane do osób lub społeczności, którym zwrócono ziemię. Ministerstwo rolnictwa powiadomiło delegację EKES-u o szkoleniu sędziów na temat zwrotu ziem przyznanych w wyniku bezprawnych roszczeń sądowych. Roszczenia te umożliwiały legalny zakup ziem po bardzo niskich cenach po przymusowym wysiedleniu ich właścicieli. W wielu wypadkach ziemię te były przeznaczone na nielegalną uprawę narkotyków. Przyznaje się również środki ochrony rodzinom, które ponownie zasiedliły tereny zajęte pod presją partyzantów dążących do kontroli tych obszarów.

3.1.11 **Bezkarność – powszechny problem w Kolumbii.** Poczyniono pewne postępy w kluczowych śledztwach w sprawie łamania praw człowieka, związanych m.in. ze skandalem parapolitycznym, podczas którego ujawniono nielegalne powiązania ustawodawców z grupami paramilitarnymi. Przeprowadzono śledztwo w sprawie ponad 120 byłych posłów do Parlamentu, spośród których ok. 40 uznano za winnych⁽²²⁾. W lutym 2012 r. unieważniono wybór prokurator generalnej⁽²³⁾, która prowadziła najważniejsze sprawy o korupcję i sprawy przeciwko ugrupowaniom paramilitarnym, handlarzom narkotyków i partyzantom, wykazując się wielkim zaangażowaniem na rzecz zwalczania bezkarności. Śledztwo ujawniło powiązania Departamentu ds. Bezpieczeństwa (DAS) z ugrupowaniami paramilitarnymi oraz jego bezpośrednią odpowiedzialność za liczne groźby wobec obrońców praw człowieka, sędziów, dziennikarzy, związkowców i adwokatów oraz ich zabójstwa⁽²⁴⁾. W październiku 2011 r. rząd oznajmił rozwiązanie DAS i powołanie nowej agencji wywiadowczej.

3.1.12 Rząd zaproponował kontrowersyjną poprawkę do art. 221 konstytucji, która powierzałaby wojskowym sądom karnym początkową kontrolę nad śledztwami w sprawie ewentualnego naruszenia praw człowieka przez członków sił bezpieczeństwa. Poprawka opierałaby się na założeniu, że wszystkie

przestępstwa popełnione przez członków sił publicznych podczas wykonywania operacji lub procedur mają „związek ze służbami” i że w związku z tym podlegają – przynajmniej w pierwszej instancji – właściwości sądów wojskowych. Przy różnych okazjach Międzypaństwowa Komisja Praw Człowieka i Organizacja Narodów Zjednoczonych sygnalizowały brak bezstronności i niezależności sądów wojskowych, co podważa wiarygodność ich opinii⁽²⁵⁾. Kolumbijskie siły zbrojne i siły bezpieczeństwa były wielokrotnie oskarżane o egzekucje pozasądowe. Urząd Wysokiej Komisarz NZ ds. Praw Człowieka w Kolumbii szacuje, że w latach 2004–2008 ponad 3 tys. osób padło ofiarą zabójstw z rąk funkcjonariuszy państwowych. Od tego czasu nastąpił znaczny spadek liczby takich przypadków, lecz proceder ten nie zanikł⁽²⁶⁾. Różne organizacje krajowe i międzynarodowe zwróciły się do prezydenta Juana Manuela Santosa, by wycofał proponowaną poprawkę⁽²⁷⁾.

3.1.13 W przeciwieństwie do wcześniejszych opinii wywiady przeprowadzone z przedsiębiorcami wskazują, że ich zdaniem umowa będzie sprzyjać legalnej gospodarce, formalizacji stosunków pracy, prawom człowieka i ochronie środowiska, a także pomoże w obniżeniu wskaźników przemocy.

4. Peru

4.1 W ostatnim dziesięcioleciu zmniejszyło się ubóstwo, lecz według danych Banku Światowego⁽²⁸⁾ 15 % ludności nadal żyje za mniej niż dwa dolary dziennie. Różnice między regionami miejskimi i wiejskimi są nadal istotne, dlatego też wzrost przekładał się do tej pory na bardzo nierównomierną dystrybucję dochodów. Średnie dochody (a zatem również spożycie prywatne) wzrosły, lecz niewystarczająco, i w 2010 r. wynosiły 404 USD.

4.2 **Sytuacja pracownicza i związkowa.** W 2009 r. prawie 73 % pracowników nie miało umowy o pracę, 7 % miało stałą umowę o pracę, a 20 % umowę tymczasową⁽²⁹⁾. W 2011 r. MOP zwróciła uwagę na wzrost gospodarki nieformalnej i niepełnego zatrudnienia, spadek realnego minimalnego wynagrodzenia za pracę i bardzo wysoki wskaźnik pracy dzieci (42 %). W Peru dynamicznie rozwija się eksport produktów rolnych, lecz nie przyniósł on do tej pory korzyści pracownikom tego sektora. W 2008 r., przed wybuchem międzynarodowego kryzysu, zatrudnionych było zaledwie 200 tys. pracowników. W pierwszym półroczu 2011 r. odnotowano ożywienie gospodarcze, a wskaźnik zatrudnienia osiągnął najwyższy jak dotąd poziom. Niemniej w sektorze tym dzień pracy może być wydłużony, wynagrodzenie jest niższe od zwykłego minimalnego wynagrodzenia za pracę⁽³⁰⁾, mniej płaci się za nadgodziny i przeważają umowy tymczasowe⁽³¹⁾.

(22) W lutym 2011 r. za winnych powiązań z ugrupowaniami paramilitarnymi uznano byłego senatora Maria Uribe oraz byłego przewodniczącego Kongresu i kuzyna prezydenta Álvaro Uribe.

(23) Wybór Dr V. Morales na to stanowisko został unieważniony za domniemane nieprawidłowości formalne podczas jej nominacji.

(24) We wrześniu 2011 r. J. N. Cotes, który kierował DAS w latach 2002–2005, został uznany winnym za współpracę z ugrupowaniami paramilitarnymi oraz za zabójstwo profesora uniwersytetu w 2004 r.

(25) Sprawozdanie w sprawie Kolumbii, Międzypaństwowa Komisja Praw Człowieka.

(26) Międzynarodowe sprawozdanie w sprawie praw człowieka, 2012 r., Human Rights Watch.

(27) Pismo do prezydenta Juana Manuela Santosa, Human Rights Watch, 9 lutego 2012 r.

(28) World Development Indicators, Bank Światowy, 2011 r.

(29) Dane ministerstwa pracy w Peru.

(30) Wynagrodzenie dzienne wynosi od 8,84 USD do 10 USD, a minimalne wynagrodzenie to 259,61 miesięcznie.

(31) Oczywistym przykładem nieodpowiedniego wykorzystania zatrudnienia tymczasowego jest sektor uprawy olejowca gwinejskiego.

4.3 EKES wyraża uznanie dla zobowiązań na rzecz przestrzegania konwencji podstawowych MOP i programu godnej pracy, podkreślając jednocześnie, że zorganizowane społeczeństwo UE i Peru powinno móc uczestniczyć w monitorowaniu ich wdrażania. Kluczowym warunkiem godnej pracy jest wymiar **dialogu społecznego**, czyli udział organizacji pracodawców i związków zawodowych w rokowaniach zbiorowych. Rokowania zaś są bardzo istotne, gdyż stanowią uzupełnienie ustawodawstwa, co ma na celu poprawę warunków pracy. Wymiana doświadczeń związanych z dialogiem społecznym to kolejny obszar, w którym EKES zaleca formalizację.

4.4 **Praca dzieci w Peru** od dawna niepokoi peruwiańskie społeczeństwo obywatelskie. Jest szczególnie widoczna w górnictwie, w którym wykorzystuje się do pracy dziewczynki. Dane liczbowe można traktować jedynie jako punkt odniesienia, gdyż oficjalne statystyki zazwyczaj nie odzwierciedlają całej skali tego zjawiska. Według danych IPEC MOP⁽³²⁾, w dwóch z trzech rodzin górniczych dzieci poniżej 18. roku życia pracują na jakimś etapie wydobywania, przetwarzania lub transportu surowca. Chociaż dziewczynki zazwyczaj nie pracują na dużych głębokościach, coraz częściej uczestniczą w pracach prowadzonych w kopalni i przekazują do niej informacje z zewnątrz. MOP podkreśla, że wyeliminowanie pracy dzieci w kopalniach przyczyni się do zmian technologicznych, poprawy ochrony socjalnej i zwiększenia możliwości kształcenia tychże dzieci. Udział społeczeństwa obywatelskiego ma kluczowe znaczenie w tym stopniowym procesie. UE przyjęła na siebie konkretne zobowiązania w zakresie zniesienia pracy dzieci z pomocą swych partnerów gospodarczych i przedsiębiorstw UE działających na innych kontynentach. Kwestie związane z odpowiedzialnością społeczną przedsiębiorstw oraz z prawami pracowniczymi i prawami człowieka wykraczają poza granice UE. Podczas wdrażania umowy konieczne będzie odnowienie tych zobowiązań i ocenienie ich wpływu na obecną sytuację w zakresie pracy dzieci.

4.5 **Imigracja do UE**. Krajowy Urząd Statystyczny i Informatyczny⁽³³⁾ szacuje, że w okresie 1990–2009 liczba Peruwiańczyków zagranicą sięgnęła 2 038 107. Po Hiszpanii (w której mieszka ok. 200 tys. Peruwiańczyków) Włochy są jednym z krajów, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej Peruwiańczyków⁽³⁴⁾. Zdaniem EKES-u legalna imigracja obejmująca gwarancje jest pozytywnym i wzbogacającym zjawiskiem. W ramach mechanizmu monitorowania ustanowionego w umowie, obejmującego udział społeczeństwa obywatelskiego, należy obserwować i nadzorować sytuację w zakresie praw człowieka imigrantów oraz zapobiegać nielegalnemu handlowi ludźmi.

4.6 **Prawa ludności tubylczej**. KES przyjmuje do wiadomości wejście w życie przyjętej w 2011 r. ustawy o uprzedniej konsultacji⁽³⁵⁾. Uznano w niej prawa ludności tubylczej; może się ona również przyczynić do włączenia społecznego i umożliwić wreszcie ludności tubylczej skorzystanie z osiągnięć demokracji. Ustawa jest wynikiem wysiłków wielu podmiotów społecznych, a zwłaszcza ludności tubylczej, która stale domagała się ustawodawstwa zapewniającego w skuteczny sposób moc prawną konsultacji. Pełne wdrożenie ustawy będzie dowodem na przestrzeganie zobowiązań, jakich Peru podjęło się w ramach konwencji nr 169 MOP.

4.7 Kiedy rząd Ollanty Humali objął władzę w 2011 r., stały przed nim duże wyzwania i towarzyszyły mu spore oczekiwania. Podpisanie umowy z UE może się przyczynić do sprostania wyzwaniom i przeobrażenia oczekiwań w pewność co do pozytywnych zmian, jednak pod warunkiem, że samo jej podpisanie nie zostanie uznane za równoznaczne z pożądanymi zmianami. Za pośrednictwem niniejszej opinii EKES pragnie przyczynić się do przyszłej poprawy stosunków UE z Peru, dzięki współpracy z jego społeczeństwem obywatelskim w ramach ustanawianych mechanizmów monitorowania i oceny skutków. Ponownie podkreśla, jak istotne jest, by te struktury udziału społeczeństwa obywatelskiego były reprezentatywne i niezależne od władzy wykonawczej.

Bruksela, 11 lipca 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽³²⁾ Program MOP na rzecz eliminacji pracy dzieci www.ilo.org.

⁽³³⁾ Peru: statystyki dotyczące emigracji międzynarodowej Peruwiańczyków i imigracji obcokrajowców, 1990–2009, Lima, 2010 r.

⁽³⁴⁾ Od 2011 r. UE finansuje projekt „Perú Migrante”.

⁽³⁵⁾ Ustawa nr 29785 o prawie do uprzedniej konsultacji ludności tubylczej i rdzennej, uznana w konwencji nr 169 MOP.